

KARANLIK ODA NEGATİFTEN BASKIYA

Film banyosunu karanlık oda olmadan kolayca yapabileceğimizi gördük. Baskı yapabilmek için ise bir karanlık odadan yararlanmak zorundayız.

İsminin de çağrıştırdığı gibi karanlık odanın en belirleyici özelliği dışarıdan hiç ışık almaması ve böylece tamamen karanlık hale getirilebilmesidir. Ama bu tamamen karanlıkta çalışmak zorunda olduğumuz anlamına gelmez. Siyah-beyaz fotoğraf kartları renk kaydetme zorunlulukları olmadığı için belirli renkleri ‘görmezler’. Bu renkte ışık veren (genellikle kırmızımsı kahverengi ‘amber’ rengi) lambalar üreticinin talimatlarına uyulduğu sürece siyah beyaz fotoğraf kartlarını etkilemezler. Biz de karanlık odamızı bu loş ve romantik ışıklarla aydınlatılabilir, hatta kimi arkadaşlarımızı karanlık odamıza yemeğe veya bir şeyler içmeye davet edebiliriz.

Bir karanlık odada iki çalışma alanı bulunur: Kuru alanda agridizörümüz, poz saatimiz, kartlarımız ve makasımız vs. bulunur. Islak alan ise olabildiğince ayrılmış bir bölgedir ve kart boyutlarına uygun ölçülerde küvetlerimiz, maşalarımız, yıkama aletimiz vs. bulunur. Kurutma için karanlık odanın içi ya da dışı uygundur.

Agridizör yerleştirilirken yakınında parlak ve yansıtıcı yüzeyler bulunmamasına dikkat ederiz. Ayrıca elektrik bağlantıları ile ıslak alanların birbirlerinden uzak olmaları güvenlik açısından önemlidir.

SİYAH-BEYAZ FOTOĞRAF BASKISI

Filmimizi banyo ettikten sora elimizdeki filmi fotoğraflara dönüştürmek için sabırsızlanmayanımız yoktur.

Çok tecrübeli fotoğrafçılar bile ellerindeki negatiflerden genel fotoğrafın görünümünü ya da yüz ifadelerini okumakta çoğu kez zorlanırlar. Dolayısıyla filme bakarak hangi kareleri büyüteceğimize karar vermemiz oldukça zordur. Eldeki alternatif karelerden en doğru olanı seçmek için ideal yol ‘kontakt baskı’ yöntemidir.

KONTAKT BASKI VE KART BANYOSU

Kontakt baskı adının da çağrıştırdığı gibi filmin kart yüzeyine bastırılması aracılığıyla bir baskı yapılması esasına dayanır. Böylece negatifle eş boyutlu pozitifler elde edilir.

Kontakt Baskı İçin Gerekenler:

- Banyo edilmiş bir film
- Karanlık veya fotoğraf kartını etkilemeyecek bir ışıkla (safe light) aydınlatılmış bir ortam
- Bir ışık kaynağı ve poz saati
- Yaklaşık 25x35 cm boyutlarında temiz bir cam
- Koyu renkli yaklaşık A4 boyutlarında bir mukavva
- Kimyasallar için temiz ölçü kapları

- Termometre ve en az 2 maşa
- 3 uygun boyutlu farklı renklerde küvet ve yıkama aracı ya da akar suya bağlanabilecek bir kap (leğen, 4. bir küvet vs.)
- Kimyasallarla çalışmaya uygun, yıkanabilir bir yüzey (masa, tezgah)
- Kartların kurutulabileceği tozsuz bir alan (ip ve askı mandalları veya sinek telinden yüzey)

Kimyasallar:

- Geliştirici Banyo
- Stop Banyosu
- Fixer (sabitleyici) banyo
- Su

Kontakt baskının yapılışı

Kart baskısında farklı tipte geliştiriciler kullanılmakla birlikte kimyasal işlem esas olarak film banyosuyla aynı mantık ve sıralamayı izler.

Hazırlık aşamasında ilk adım safe light altında uygun boyutta baskı kartları ve test şeritlerinin kesilerek hazırlanmasıdır. Kontakt baskı için 18x24 cm lik baskı kartları ile yaklaşık 3x20 cm'lik test şeritleri yeterli olacaktır. Filmi kimi zaman şeffaf asetat saklama zarfından çıkarmadan kontakt baskımızı yapmak isteyebiliriz. Bu yöntem çizilme, nemlenme gibi risklere karşı daha güvenli ve pratik olmakla birlikte asetat boyutları dolayısıyla bu durumda 20x30 cm'lik bir baskı kartına ihtiyaç duyacağız.

İkinci adımda üreticinin verdiği bilgiler doğrultusunda kimyasallar hazırlanır. Sıcaklık film banyosunda olduğu kadar kritik değildir, yine de sapmalar konusunda toleranslı olunmamalıdır. Geliştirici küveti agrandizöre daha yakındır, sonra stop ve sabitleyici küvetleri ile akarsuya bağlı durulama alanı gelir. Küvetler yerleştirilirken kuru bölgeye sıçrama olmaması için uygun yerler seçilmelidir.

Agrandizörün tahtası üzerine safe light altında test şeridini ve onun üzerine film şeritlerini yerleştiririz. Filmin parlak yüzeyi üste gelmelidir. (Bundan sonra yapacağımız her işlemde filmin parlak tarafı zeytiyağı gibi hep üste çıkacaktır.) Agrandizörün safe light tonundaki filtresi objektifinin önüne getirilerek ışığın tüm kart yüzeyini örtmesi kafanın yüksekliği ve filmlerin konumuyla sağlanır. Test şeridi ve filmin yüzeyi cam levhayla örtülür. Koyu renk mukavva film ve test şeridinin yaklaşık 3 cm'lik bir kısmını açıkta bırakacak şekilde camın üstüne yerleştirilir. Belirli bir diyaframda (Örneğin 5,6) koruyucu filtre objektifin önünden çekilerek poz saati ile 5 sn.lik bir pozlama yapılır. Test şeridi mukavva her defasında 3 cm kaydırılarak 5'er sn.lik süreler tekrarlanarak pozlanır. Şeridin tüm yüzeyi pozlandığında şerit sırasıyla geliştirici, stop ve sabitleme banyolarından banyo üreticilerinin verdiği sürelerle uyularak geçirilir. Film banyosundaki sallama işlemi yerine bu kez kağıdı hareket ettirmek daha doğru olacaktır. Geliştirme banyosunun saflığı burada da çok önemlidir. Geliştirme banyosunun maşası ayrı olmalı ve diğer banyolarla temas etmemelidir. Görüntünün oluşumunu safe light altında izlemek belki de karanlık odanın en zevkli kısmıdır!

Sabitlemenin yarı süresinde normal ışık açılabilir. Değerlendirmeyi daima güçlü bir ışık altında yapmalıyız. Gördüğümüz açıktan koyuya giden (5-10-15-20-25-30sn vs.) pozlanmış

alanlardır. En doğru bulduğumuz, en iyi detay gördüğümüz alan bize seçilen diyafram için doğru poz süresini verecektir. Eğer tüm alanlar çok açık ise diyaframı açarak (4 veya 2,8 gibi) ya da daha uzun poz süreleriyle (10 ya da 20 saniyeden başlayarak ya da daha uzun adımlarla gibi) işlem tekrarlanır. Eğer tüm alanlar çok koyu ise diyaframı kısarak (8 veya 11 gibi) denememizi tekrarlarız.

Kontakt baskımızı bulduğumuz değerle bu kez büyük boy bir kart kullanarak yaparız.

Plastik kartlar için sabitlemeden sonra akar su altında 2 dakikalık bir durulama yeterlidir. Kurutmadan önce fazla su elimiz, otomobil cam sileceği veya bu iş için yapılmış bir sıyrıcı ile sıyrılır. Kurutma kartlar tozsuz bir alanda asılarak ya da gergin sinek teli üzerine konarak (Görüntü tarafı yukarıda) yapılabilir. Başlangıç için durulama ve kurutma işlemleri teferruatlı olan kağıt tabanlı kartları önermiyoruz.

ÖNEMLİ NOKTALAR:

- Kimyasalların doğru biçimde hazırlanmış olması ve tazelikleri
- Kimyasalların doğru
- sıra
- sıcaklık,
- süre ve
- ajitasyon (sallama)
- ile uygulanması,
- Yeterli durulama
- Durulamadan sonra fazla suyun kartı çizmeden sıyırılması ve tozsuz ortamda kurutma.

OLASI HATALAR VE SONUÇLARI

- Işık Sızması: Kartın tamamı yanacaktır veya lekeler oluşacaktır. Homojen ve zayıf bir ışık sızması ise grileşmeye sebep olacaktır.
- Fazla Pozlama: Poz süresinin olması gerekenden daha uzun olması sonucu oluşur. Sonuç çok koyu bir baskıdır. Koyu(karanlık) kısımlardaki detaylar yok olacaktır.
- Az Pozlama: Poz süresinin olması gerekenden daha kısa olması sonucu oluşur. Sonuç çok açık bir baskıdır. Açık(aydınlık) kısımlardaki detaylar yok olacaktır.
- Doygun olmayan siyahlar: Bayat veya yetersiz geliştirici banyo.
- Uygun olmayan kontrast yapısı: Filmin çekildiği ışık şartlarından başlayarak kullanılan karta kadar işlem bir zincir halinde değerlendirilmelidir.
- Yetersiz Sabitleme: Zamanla kart yüzeyinde lekelerin oluşması.
- Yetersiz durulama: Durulama kartın üzerindeki kimyasal ve fixer artıklarının atılması açısından kritik önem taşır. Eğer kart üzerinde fixer artıkları kalmışsa görüntüde zaman içerisinde ciddi bozulmalar (lekeler) oluşacaktır.
- Kireçli su ve suyun yeterince sıyırılmaması kart üzerinde kireç lekelerinin oluşmasına sebep olacaktır. Sıyırma işlemi küçük baskılarda elle yapılabilir; büyük baskılarda ise uygun bir sıyrıcı kullanılmalıdır. Arzu edilirse Photo-Flue da kullanılabilir fakat filmde olduğu gibi doğru oranda kullanılmalıdır, aşırısı da ayrıca leke oluşturacaktır.

FOTOĞRAF BASKISI

Yukarıda baskı ile ilgili olarak kimyasal akışı ve test şeridi kullanımını gördük. Fotoğraf baskısı sırasında bu bilgilerden yararlanacağız. Ama önce fotoğraf baskısındaki en önemli aleti, agrandizör tanıyalım.

Agrandizör

Agrandizör ve fotoğraf makinesi birbirlerinin ters yüz edilmiş halleri gibidir. Tıpkı büyük boy bir su deposu ile bir denizaltı gibi. Fotoğraf makinesi objektif aracılığıyla odaklanan görüntünün film üzerine düşürüldüğü karanlık bir kutudur. Agrandizör ise içerisindeki ışık kaynağı yardımıyla film üzerindeki görüntüyü objektifiyle odaklayarak karanlık odada fotoğraf kartının üzerine düşürür.

Poz süresi ve diyafram mantığı fotoğraf çekimiyle paraleldir; ama negatiften pozitifte gidildiği için poz süresi uzadıkça (ya da diyafram açıldıkça) karttaki görüntü daha koyu olur.

Agrandizörün film yuvasına (kızağına) basmak istediğimiz kareyi yerleştiririz, Agrandizör kafasını aşağı yukarı hareket ettirerek baskı büyüklüğünü ayarlarız ve en son netlik ayarımızı yaparız. Kadrajı değiştirmek doğal olarak elimizdedir.

Poz süresini ayarlanan süre içerisinde agrandizörün ampulünü açıp kapayan bir poz saati aracılığıyla ayarlarız.

Ayrıca önemli bir gereç de marjörümüzdür. Marjör fotoğraf kartını düz tutar ve hareketli çerçeve kenarları yardımıyla kartımızın pozlanacak yüzeyini tam olarak ayarlayabilmemizi ve kenarlarında istediğimiz genişlikte boşluklar bırakabilmemizi sağlar.

Baskı İşlemi

Kontak baskımızı inceleyerek istediğimiz kareyi ve tercih ettiğimiz kadrajı seçeriz.

Filmin ve kızağın tozsuz olduğuna emin olarak filmimizi agrandizöre yerleştiririz. Işığı kapatıp agrandizörü açarak negatif görüntüyü ayarını arzu ettiğimiz kart baskı boyutuna getirmiş olduğumuz boş marjör üzerine düşürürüz. Kolaylık açısından burada en açık diyaframla çalışarak kadraj ve netliğimizi ayarlarız.

Agrandizörü kapatarak objektifimizi optimum kalite için en açık değerden tercihen 2 stop kısarız. (2,8'den 5.6'ya gibi)

Safe light filtresini agrandizörün önüne sürer ve yeniden agrandizörü açarak karenin pozlama açısından önemli bulduğumuz kısma test şeridimizi yerleştiririz. Bundan sonrası Kontakt baskı bölümünde anlattığımız gibi test baskısının alınması ve ona göre esas baskının yapılmasıdır.

Düzeltilme, Maskeleye ve Yakma, İşlemleri

Film banyosu bölümünde filmin kontrast aralığının fotoğraf kartlarınınkinden daha geniş

olduğunu belirtmiş ve: ‘Siyah beyaz filmlerin taşıyabildiği kontrast aralığı 7 stop kadardır, kartlar ise yaklaşık 5 stop aralığa kadar detay kaydedebilirler. Aradaki farka giren bölgeler baskıda kartın pozlama süresinin seçimine göre detaysız siyah veya beyaz alanlar olacaktır.’ demiştik.

Elimizdeki baskıda kimi yerler çok açık veya koyu olabilir ve detaysız gözükebilirler. Oysa filmde buralar detaylıdır. Çözüm kimi bölgelerin kart üzerinde yerel olarak daha az (açma-maskeleme) veya daha çok pozlanmasıdır (yakma). Maskeleme işlemi daha açık olması istenen bölgenin üzerinin pozlama süresinin bir kısmı boyunca örtülmesi ile yapılır. Bu amaçla ucuna uygun boyut ve biçimde kesilmiş koyu renk bir karton bağlanmış bir tel veya çok geniş alanlar için direkt olarak bir karton parçası kullanılır. Örtücü yüzeyin kenarlarının baskıda görülmemesi için karton işlem boyunca hafif hareketlerle oynatılır.

Yakmada da aynı prensip tersine uygulanır: Ana pozlamadan sonra koyulaştırılması istenen bölgeye üzerine uygun biçim ve boyutta bir delik açılmış karton yardımıyla fazladan pozlama yapılır. Hareket kenarları belirsizleştirmek açısından yine önemlidir.

Her iki işlemde de sürelerin tesbiti ve doğal bir etki sağlamak için tecrübeler yapmak yararlı olacaktır.

Kontrast Üzerine Birkaç Söz

Baskılarımızı çok kontrastlı (siyahtan beyaza sert geçişli ve ara tonlar yetersiz) ya da kontrastsız (gri tonlar egemen, cansız) bulabiliriz. Kontrast çekimdeki ışık şartları, kullanılan objektif ve film, seçilen geliştirici banyo ve uygulama şekli gibi bir çok faktöre bağlıdır.

Fotoğraf kartı üreticileri farklı kontrast aralıkları için farklı kartlar üretmişlerdir. Her markanın karakteri farklı olmakla birlikte ortak bir numaralama istemi varır: örneğin 2 numara kartlar göreceli olarak ‘yumuşak’ (düşük kontrastlı, dolayısıyla sert yani kontrastlı negatiflerin baskısına uygun) olurken 5 numaralı kartların ‘sert’ (yüksek kontrastlı, dolayısıyla yumuşak yani düşük kontrastlı negatiflerin baskısına uygun) olduklarını söyleyebiliriz.

Bir diğer kart tipi de değişken kontrastlıdır ve 0’dan 5’e kadar tüm kontrast aralıklarını farklı filtreler yardımıyla verebilirler. Bu sistem minimal kart stokuyla tüm kontrast aralıklarını sunabilmesi açısından özellikle amatörler açısından pratiktir.

Tavsiyemiz ilk denemelerinizi 2 veya 3 gibi bir değerle yapmanız ve daha sonra sonuçlara göre karar vermenizdir.

İYİ BİR BASKI NASIL OLMALIDIR?

İçeriğinden yola çıkarak bir fotoğrafı değerlendirirken kolayca subjektif davranabiliriz, ama konu baskı kalitesine gelince belirli tarz ve zevkler de hesaba katılabilmekle birlikte objektif kriterler getirmek daha kolay olacaktır.

Her şeyden önce bir baskıyı kuvvetli ve dengeli bir ışık altında –tercihen güneş ışığı- değerlendirmeliyiz.

Normal koşullarda baskının en az bir noktasında mutlak siyah ve en az bir noktasında mutlak beyaz olmalı ve ara tonlar zengin biçimde yer almalıdır. Baskı canlı olmalı, açık ve koyu alanlarda da detaylar korunmuş olmalıdır. Ya da başka bir ifadeyle ‘beyazlar patlamamalı, gölge detayı kaybolmamalıdır’.

Göze batan bir grenleşme –özellikle istenmediyse- olmamalı, keskinlik ve detaylar iyi olmalıdır. Bildik nesnelere –ağaçlar, gökyüzü insanların yüzleri vs. doğal durmalıdır.

Tıpkı müzikle ilgilenen insanların kulaklarını geliştirmeleri gibi biz de zaman içerisinde baskılar yapıp gördüğümüz diğere baskılarla kıyasladıkça baskı kalitesini daha rahat değerlendirebilir, baskıdan yola çıkarak film banyosu vs. konularda tahminler yapabilir hale geleceğiz. Daha önemlisi baskı kalitemizin yükseldiğini ve zaman içerisinde kendi tarzımızın oluştuğunu göreceğiz.